

Izabella Kust

Wyższa Szkoła Menedżerska, Warszawa

Kultura popularna inspiracją do powstawania nowych zawodów

KEYWORDS

popular culture, youth, new professions, classification of professions, legal basis, difficult task of self-creation

ABSTRACT

Kust Izabella, *Kultura popularna inspiracją do powstawania nowych zawodów* [Popular culture as an inspiration for new professions]. *Kultura – Społeczeństwo – Edukacja* nr 1(11) 2017, Poznań 2017, pp. 281–295, Adam Mickiewicz University Press. ISSN 2300-0422. DOI 10.14746/kse.2017.11.16.

Popular culture forms an inseparable part of social life. New forms and means of cultural expression continuously come into existence. Social, economic and cultural changes influence popular culture, which in turn in many ways affects attitudes and behaviours of various social groups. The phenomenon of popular culture is also looked at from the perspective of education processes. The learning process involves shaping attitudes towards reception of culture and the need to learn throughout life.

Popular culture generates new professions. The multifaceted character of popular culture inspires various forms of activity, including the appearance of new professions, such as fashion industry technician, (leisure and entertainment) market researcher, and video film-maker. New professions of the future come into sight, to mention multicultural manager, theme park manager, and social marketing specialist. In accordance with labour market forecasts, the profession of the future is the one that provides broad opportunities for employment and professional career

Wstęp

Znaczenie kultury popularnej wyjaśniają słowniki i opracowania naukowe. Interpretacje i odniesienia stanowią kanwę różnorodnych rozważań, wyjaśnień i kontrowersji. Ewa Szczęśna definiuje

Teksty kultury popularnej, teksty przeznaczone dla szerokiego kręgu odbiorców, nastawione na zaspokojenie potrzeb przeciętnego uczestnika kultury. (...) T.k.p. ukierunkowane są przede wszystkim na rozrywkę, likwidowanie barier społecznych, ekonomicznych, komunikacyjnych. (Szczęsna, 2002: 308)

Krzysztof Dmitruk w *Słowniku literatury popularnej* pod red. Tadeusza Żabskiego kulturę popularną wyodrębnia za pomocą jednego podstawowego kryterium – „popularności”. Pojęcie autor definiuje jako

konfigurację elementów składających się na kulturę ogólną (rozumianą tu w sensie antropologicznym, globalnym), która zapewnia możliwie szeroką komunikację społeczną poprzez znoszenie wszelkich barier – społecznych, ekonomicznych, technologicznych i semiotycznych. Kultura popularna jest więc przeznaczona dla wszystkich i dla każdego, cechują ją dostępność inicjacyjna i łatwość osiągnięcia komunikacyjnych kompetencji. Jest to kultura otwarta i – w pewnym sensie – uniwersalna. (Żabski, 2006: 290–291)

Bożena Żmigrodzka zwraca uwagę na to, iż słownik Ewy Szczęsnej odnosi się nie tylko do tradycyjnych, ogólnych pojęć, ale oprócz charakterystyki zjawiska wymienia gatunki typowe dla współczesnej kultury popularnej, na przykład graffiti, horoskop, krzyżówka, rebus, quiz, sennik, skecz, teleturniej, wylicznanka, zagadka, żart (Szczęsna, 2002: 308–309). Należy zauważyć, że to

Ludzie tworzą kulturę popularną na styku dwóch płaszczyzn: tej powstałej wokół produktów przemysłów kultury oraz tej wynikającej z codzienności. To społeczeństwo odpowiada za jej narodziny: kultura popularna tworzy się w środku, oddolnie; nie da się jej narzucić odgórnie. (Fiske, 2010: 25)

Kreatywność kultury popularnej polega nie tyle na wytwarzaniu towarów, ile na produktywnym wykorzystaniu towarów przemysłowych. (Fiske, 2010: 28)

Ewa Szczęsna podkreśla, iż

Współcześnie t.k.p. często wykorzystują media elektroniczne jako zdolne do zwielokrotnienia oddziaływania na emocje. Do zróżnicowanym pod względem artystycznym t.k.p. zaliczają się produkcje lit., filmowe, telewizyjne, estradowe, plastyczne. (Szczęsna, 2002: 307–308)

Elektroniczne media jako środek przekazu przy ciągłej dynamice i postępie technologii informacyjnych są wciąż atrakcyjnym środkiem przekazu, do którego sięgają zarówno dzieci, jak i młodzież. W konsekwencji różnorodne środki wyrazu, w tym teksty kultury popularnej, są najłatwiej i najszybciej przekazywane w ten właśnie sposób.

Szkoła wpisuje się zatem w świat mediów. Staje się jednym ze środków przekazu. Jednym z nośników znaczeń kultury popularnej. Miejszem o tyle szczególnym, że kierowanym świadomością swego pośredniego, medialnego charakteru. Bariera między edukacją i kulturą ulega zatem rozmyciu, zaciera się – z czego oczywiście wynika wiele problemów, ale i wiele szans rozwoju społecznego. (Melosik, Szkudlarek, 2010: 121)

W ujęciu historycznym znaczenie pojęcia „kultura popularna” ewaluowało. Zwykle ujmowane było w aspekcie antynomii – przeciwstawiania dziedzin i poziomów kultury. Obecnie kultura popularna ukazywana jest jako samodzielny nurt kultury współczesnej. Niewątpliwie sposoby jej ujmowania należy odnieść również do możliwości technicznych, komunikacyjnych oraz dostępności i uczestnictwa w kulturze różnych grup społecznych.

Geneza pojęcia „kultura popularna” związana jest z założeniem istnienia w obrębie kultury relewantnej opozycji: elitarność – popularność. Obu członom opozycji towarzyszyły zwykle, zwłaszcza w dawniejszych badaniach z zakresu socjologii, antropologii teorii kultury, charakterystyczne akcenty aksjologiczne i estetyczne – kultura popularna traktowana była jako nacechowany pejoratywnie, „gorszy”, „podrzędny” członek opozycji, przeciwstawiany podsystemowi kultury z dopełnieniem nobilitującym („wysoka”, „artystyczna”). Antynomia ta wiąże się z głęboko utrwalonym w europejskiej tradycji od czasów starożytnych podziałem na niski i wysoki obieg kulturowy. W późniejszych fazach rozwoju refleksji teoretycznej nad kulturą popularną pojawiają się próby opisowego ujęcia tego zjawiska, co w konsekwencji prowadzi do rezygnacji z przeciwstawiania sobie poszczególnych dziedzin i poziomów kultury. Najnowsza faza rozwoju idei kultury popularnej proponuje – związane z podejściem postmodernistycznym – pojmowanie jej jako dziedziny autonomicznej, samodzielnego nurtu kultury współczesnej. Należy wszakże pamiętać, że to nowe pojmowanie kultury popularnej dotyczy jej współczesnego etapu rozwoju. W odniesieniu do wcześniejszych epok w rozwoju kultury, poprzedzających zapoczątkowane w drugiej połowie XIX wieku przemiany w społeczeństwach europejskich, należy uwzględnić nieco inny układ cech i elementów stanowiących o wyodrębnianiu poziomów kultury, związanych zarówno z możliwościami technicznymi komunikacji, jak i sposobami uczestnictwa w kulturze różnych grup społecznych. (Żmigrodzka, 2013: 95)

Współczesne rozumienie kultury popularnej wśród społeczeństw zachodnich rozważane jest w odniesieniu do systemu wartości i statusu społecznego. Są to czynniki bardzo istotne dla funkcjonujących grup rówieśniczych. Popkultura jest zaliczana, jako czynnik innowacyjności i impulsu oraz inspiracji, do działań, a nawet zmian społecznych.

Niewątpliwie popkultura stanowi bardzo istotny element współczesnej rzeczywistości, jest dla członków społeczeństw państw zachodnich podstawowym źródłem obowiązującej wersji wiedzy, wzorów myślenia i schematów postępowania. Można ją odmiennie wartościować, nie sposób jednak ignorować roli, jaką odgrywa w konstruowaniu ponowoczesnej rzeczywistości.

W ujęciu funkcjonalnym kultura popularna pełni ważną funkcję w transmisji kulturowego dziedzictwa, kształtuje systemy wartości, nadaje statusy społeczne, kreuje rytuały, a nawet stanowi siłę napędową do wprowadzania zmian społecznych czy tworzenia innowacji. Istotnym obszarem jej transmisji i transgresji jest jej urzeczywistnienie na różnych polach twórczej aktywności. (Cybal-Michalska, Wierzba, 2012: 9)

We współczesnych studiach kulturowych wyróżnia się trzy zasadnicze warianty badań nad kulturą popularną.

Pierwszy z nich, reprezentujący „demokratyczną wersję elitarnego humanizmu”, nazywa się modelem konsensusowym. Ujmuje on kulturę popularną jako płaszczyznę rytualnego odgrywania różnic kulturowych, którego ostatecznym efektem jest „harmonia”. W podejściu tym nie analizuje się związków kultury popularnej z władzą i dominacją. Model drugi sytuuje tę kulturę w ramach stosunków władzy. (...) ludzie traktowani są w nim jako totalnie manipulowane, pasywne „ofiary” swojego społecznego przeznaczenia. Model taki można by nazwać strukturalnym. Wreszcie, w ujęciu poststrukturalnym, kultura popularna interpretowana jest jako miejsce walki i wytwarzania heterogeniczności. Podejście to dostrzega nierówność stosunków władzy w społeczeństwie i ważną rolę dominującej ideologii w kształtowaniu warunków życia. Dąży ono jednak również do odnalezienia możliwości przeciwstawiania się dominacji. (...) Twierdzi się, że podejście to pomija problemy codziennego życia, obawy, nadzieje i pasje ludzi, a jego zwolennicy wychodzą z założenia, iż znajdują się w posiadaniu „prawdy”, która gwarantuje krytyczne myślenie. (Melosik, 2007: 72)

Kultura popularna kształtuje pewne postawy i wzory zachowań. Odbywa się to w szkołach na każdym etapie edukacyjnym. W szkolnictwie zawodowym kompetencje personalne i społeczne określone są w rozporządzeniu ministra edukacji narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach – jako efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów.

Należą do nich kompetencje personalne i społeczne, których uczeń powinien przestrzegać:

uczeń

1. przestrzega zasad kultury i etyki;
2. jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań;
3. przewiduje skutki podejmowanych działań;
4. jest otwarty na zmiany;
5. potrafi radzić sobie ze stresem;
6. aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe;
7. przestrzega tajemnicy zawodowej;
8. potrafi ponosić odpowiedzialność za podejmowane działania;
9. potrafi negocjować warunki porozumień;
10. współpracuje w zespole.¹

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. 2012 poz. 184), s. 23.

Tak sformułowane zapisy dają możliwość realizacji różnorodnych pomysłów, projektów również w szkołach zawodowych – w tym wykorzystania aktywności i zainteresowań popkulturą. Kształtowane są również postawy w odniesieniu do szeroko pojętej kultury i kształcenia przez całe życie.

Od najmłodszych lat dzieci przygotowywane są do odbioru sztuki poprzez uczenie odpowiedniego zachowania się na uroczystościach i odgrywanie ról w zabawach parateatralnych².

Celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest między innymi: kształtowanie postawy sprawnego i odpowiedzialnego funkcjonowania we współczesnym świecie, umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami³. Uczeń na I etapie edukacyjnym

4. 2) w zakresie ekspresji przez sztukę: a) podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu plastycznego (...), b) realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych); 4. 3) w zakresie recepcji sztuki: a) rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka jak: architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografika, film) i przekazy medialne (telewizja, Internet), a także rzemiosło artystyczne i sztukę ludową, b) rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; opisuje ich cechy charakterystyczne (posługując się elementarnymi terminami właściwymi dla tych dziedzin działalności twórczej)⁴.

W podstawie programowej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w celach edukacyjnych określone są umiejętności i wiadomości, które pozwolą na funkcjonowanie jako osoba niezależna. Zadaniem szkoły jest przygotować ucznia tak, aby mógł „uczestniczyć w różnych formach życia społecznego na równi z inny-

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2012 poz. 977 z późn. zm.); Załącznik nr 1 – Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, s.5).

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2012 poz. 977 z późn. zm.); Załącznik nr 2 – Podstawa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, s. 9 - 10).

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2012 poz. 977 z późn. zm.); Załącznik nr 2 - Podstawa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, s. 20.

mi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając ogólnie przyjętych norm współżycia, zachowując prawo do swojej inności”⁵.

„Strategia uczenia się przez całe życie wymaga umiejętności podejmowania ważnych decyzji – poczynając od wyboru szkoły ponadgimnazjalnej, kierunku studiów lub konkretnej specjalizacji zawodowej, poprzez decyzje o wyborze miejsca pracy, sposobie podnoszenia oraz poszerzania swoich kwalifikacji, aż do ewentualnych decyzji o zmianie zawodu”⁶. Popkultura może być tematem do realizacji różnego rodzaju przedsięwzięć, projektów, w tym codziennej pracy na zajęciach lekcyjnych. Uczniowskie zainteresowania można realizować na każdym etapie edukacyjnym i w różnego typu szkołach. Warto jest rozmawiać o tym, co interesuje bądź w czym uczestniczy uczeń. Ogólne zapisy podstawy programowej uprawniają do tego typu działań. „Kultura popularna w każdej formie jest walką, zmaganiem o znaczenie doświadczeń społecznych, o własne ja i jego relacje z porządkiem społecznym oraz o teksty i towary w tym porządku funkcjonujące” (Fiske, 2010: 28).

Oferta rynku pracy w aspekcie kultury popularnej

Wielopłaszczyznowość kultury popularnej inspiruje różnorodne aktywności i działania. Do nich należy zaliczyć powstawanie nowych zawodów, na przykład: technik przemysłu mody, badacz rynku (rozrywki i czasu wolnego), wideofil-mowiec. Według prognoz rynku pracy zawód przyszłości to taki, który stwarza szerokie możliwości zatrudnienia i kariery zawodowej. Analiza wybranych stron internetowych pozwala stwierdzić, że istnieją zawody niezależnie od funkcjonujących na rynku pracy lub znajdujących się w kształceniu zawodowym. W zawodach przyszłości wymieniane są nowe zawody, na przykład: menedżer wielokulturowości, animator parków rozrywki, specjalista ds. marketingu społecznego. Z kulturą popularną jest związany animator kultury (animator społeczno-kulturowy, animator czasu wolnego), który zajmuje się rozpowszechnianiem kultury i aktywizowaniem środowiska lokalnego.

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2012 poz. 977 z późn. zm.) Załącznik nr 3 – Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych i gimnazjach, s. 69.

⁶ Ibidem, s. 73, (Załącznik nr 4 Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego).

Różnorodne oferty stron internetowych doradców zawodowych zachęcają, aby interesować się ciekawymi zawodami, na przykład: oferta „Wybierz kierunek kształcenia – zobacz, które zawody będą poszukiwane na rynku pracy”⁷. Wśród tego rodzaju ofert wymienione są następujące zawody w dziedzinie: informacja, kultura popularna, przemysł rozrywkowy: edytor filmu i wideo, menedżer programów multimedialnych, archiwista dokumentów elektronicznych, broker informacji, specjalista ds. kultury, specjalista ds. marketingu sieciowego, menedżer sieciowy, menedżer wielokulturowości, animator parków rozrywki, specjalista ds. marketingu społecznego, specjalista od przygotowywania przemówień, badacz rynku (rozrywki i czasu wolnego), pracownik środków masowego przekazu, broker informacji. W dziedzinie edukacji: specjalista edukacji wspomaganej komputerowo, specjalista ds. nowych technologii dydaktycznych, trener w firmach doradczych, dyrektor programów szkoleniowych, specjaliści ds. rozwoju personelu, rekrutacji, systemów motywacyjnych, efektywności pracy. Z zawodami kultury popularnej związana jest pośrednio turystyka (jako dziedzina organizująca czas wolny), rekreacja, hotelarstwo, gastronomia. Wśród zawodów wymienianych w tej dziedzinie jest gastronom rozrywkowy.

Zapewne wiele z tych zawodów nie zaistnieje w rzeczywistości na rynku pracy, należy jednak zwrócić uwagę na konieczność analizy rynku pracy wieloaspektowo. Analizy ofert stron internetowych pokazują istnienie wielu różnych zawodów niezajdujących jeszcze miejsca w żadnych oficjalnych klasyfikacjach. I przeciwnie, istnieje wiele zawodów wpisanych do różnych klasyfikacji, a nieobecnych lub zanikających na rynku pracy. Przykładem zawodu zanikającego jest aktor cyrkowy, wpisany w klasyfikację zawodów i w kształcenie artystyczne.

Globalizacja i dynamika zmian życia społeczno-gospodarczego, w tym rozwój technologii informacyjnych, generują kolejne zmiany. Dotyczą one klasyfikacji zawodów, kształcenia zawodowego oraz zawodów funkcjonujących na rynku pracy lub tych, które się pojawiają, a których nazw trudno jest jeszcze przewidzieć.

Przygotowanie do wejścia na rynek pracy, kształtowanie postaw przedsiębiorczych wynikających z zainteresowań uczniów, w tym popkultury, służy ciekawym inicjatywom. Wśród wielu inicjatyw realizowanych w ramach Europejskiego Roku Innowacji i Kreatywności (2009) ogłoszonego przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej, na uwagę zwraca projekt „Edukacja – Sztuka – Integracja” realizowany przez Zakład Arteterapii, Instytut Edukacji Artystycznej Zakład Plastyki, Instytut Pedagogiki Akademii Podlaskiej w Siedlcach oraz Technikum Poligraficz-

⁷ http://www.skarga.edu.pl/gim/phocadownloadpap/pedagog/zawody_przyszlosci.pdf, dostęp: 16.10.2015.

ne im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Jego adresatem była młodzież niepełnosprawna i młodzież szkół zawodowych.

Celem głównym projektu „Edukacja – Sztuka – Integracja” było podjęcie próby integracji dwóch sfer ludzkiego życia: sztuki i życia codziennego. Integracja ta miała nastąpić poprzez przybliżenie uczestnikom projektu wybranej formy sztuki przez artystów plastyków, stymulowanie aktywności i ekspresji twórczej uczestników przy jednoczesnym rozwijaniu partnerstwa w procesie tworzenia oraz kształtowaniu umiejętności podejmowania decyzji i odpowiedzialności grupowej. Projekt skierowany był do grupy młodzieży dwóch środowisk: młodzieży niepełnosprawnej oraz uczniów szkół zawodowych. W ciągu trzech miesięcy (od października do grudnia 2007 r.) wzięło w nim udział 225 osób. (Chmielnicka-Plaskota, 2010: 157)

Prezentowane były oryginalne grafiki, zdjęcia prac plastycznych oraz rzeźby przestrzenne uczestników projektu⁸.

Powstało wiele realizacji plastycznych, projektów z uwzględnieniem elementów terapii. Prace były tworzone w przestrzeni miejskiej. Uczestnicy mieli możliwość doświadczenia artystycznego. Projekt zakończyła wspólna wystawa i seminarium. Zaprezentowano min. zdjęcia Michała Wierzbickiego ucznia Technikum Poligraficznego, wykonane do cyklu „Miasto”⁹.

Dobrym nieprzewidzianym rezultatem było porozumienie o wzajemnej współpracy między Technikum Poligraficznym przy ul. Stawki a Instytutem Edukacji Artystycznej APS.

Analizując obecnie stronę internetową Technikum Poligraficznego w Warszawie, można stwierdzić, że w ofercie edukacyjnej znajdują się specjalności, które w sposób bezpośredni lub pośredni wpisują się w problematykę popkultury. Dotyczy to między innymi zawodu technik organizacji reklamy i technik cyfrowych procesów graficznych. W możliwościach zatrudnienia w zawodzie technik organizacji reklamy wymienione są pełnoprofilowe i specjalistyczne agencje reklamowe, na przykład jako autor tekstów i sloganów (*copywriter*), projektant grafiki (*art designer*), pracownik działu badań rynkowych; w działach marketingu i reklamy przedsiębiorstw produkcyjnych i handlowych jako specjalista do spraw kontaktów z prasą i kształtowania opinii publicznej (*public relations*); w biurach ogłoszeń środków masowego przekazu. „Technik organizacji reklamy to osoba, która organizuje oraz prowadzi sprzedaż produktów i usług reklamowych. Potrafi zorganizować i prowadzić kampanie reklamowe”¹⁰.

⁸ <http://www.magazynsztuk.pl/?p=1730>, dostęp: 7.11.2015.

⁹ <http://www.magazynsztuk.pl/?p=1730>, dostęp: 7.11.2015.

¹⁰ <http://www.zspoligraf.pl/nauczane-zawody/technik-organizacji-reklamy>, dostęp: 31.10.2015.

W ofercie edukacyjnej szkoły znajduje się także zawód technik cyfrowych procesów graficznych. „Szkoła określa umiejętności specjalistyczne, biorąc pod uwagę potrzeby regionalnego rynku pracy i zainteresowania uczniów. Tematyka specjalizacji odnosi się do: przygotowania publikacji multimedialnych, projektowania mediów graficznych”¹¹. W tym przypadku nastąpiło jednocześnie wielu środowisk i integracja sztuki z codziennością. Tematyka popkultury stworzyła okazję do dialogu, wzajemnego poznania i realizacji projektu. Nowy zawód pozwala uczniom odnaleźć się na rynku pracy, podjąć ciekawą pracę, realizować się zawodowo, jak również w sposób kreatywny myśleć o przyszłości.

Zawody kultury popularnej w świetle wybranych aktów prawnych

„Dotychczas zmiany w edukacji oznaczały wdrażanie kolejnej reformy, na przykład systemu edukacji – w Polsce wdrożonej w 1999 roku – której celem było między innymi przygotowanie uczniów do europejskiego rynku pracy oraz funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. Temu służyło wprowadzenie planów kształcenia uwzględniających naukę języków czy technologii informacyjnych” (Michalak-Dawidziuk, 2015).

Obecnie należy podkreślić, iż reforma wciąż trwa. Szkolnictwo zawodowe i egzaminy potwierdzające kwalifikacje są nieustannie zmieniane. Przygotowanie młodzieży do trudnego, wręcz nieprzewidywalnego rynku pracy, jest wciąż trudnym wyzwaniem dla środowiska oświatowego i pracodawców.

Poniżej przedstawiono zestawienie klasyfikacji zawodów z dwóch resortów: Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie zawodów i specjalności funkcjonujących na rynku pracy oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie kształcenia w szkolnictwie zawodowym i wybranych zawodach artystycznych. Zestawienie ukazuje zawody lub zawody pokrewne mające związek z kulturą popularną.

Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego¹² to usystematyzowany układ tabelaryczny dotyczący nazwy zawodów, wnioskodawców – ministrów, obszarów kształcenia, typów szkół ponadgimnazjalnych, kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie lub brak wyodrębnienia kwalifikacji w zawodzie szkolnictwa artystyczne-

¹¹ <http://www.zspoligraf.pl/nauczane-zawody/technik-cyfrowych-procesow-graficznych>.

¹² Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. 2012 poz. 7).

go, możliwość prowadzenia kształcenia na kursach i szczególne uwarunkowania lub ograniczenia dla kształcenia w danym zawodzie.

Kwalifikacje w zawodzie wyodrębnione w ramach poszczególnych zawodów są opisane w podstawie programowej kształcenia w zawodach jako zestaw oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, pozwalający na samodzielne wykonywanie zadań zawodowych.

Tabela 1 przedstawia zawody bezpośrednio lub pośrednio związane z kulturą popularną.

Tabela 1. Wykaz przykładowych klasyfikacji zawodów i klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego kształcenia w zawodach

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania Warszawa, dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. 2014 r. poz. 1145)	ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. 2012 poz. 7)
5161 Astrologdy, wróżbici i pokrewni	343502 Aktor cyrkowy Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Kształcenie wyłącznie w szkole sztuki cyrkowej dziedzictwa narodowego
516101 Astrolog	343601 Aktor scen muzycznych Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Kształcenie wyłącznie w szkole policealnej muzycznej
516102 Wróżbita	343901 Animator kultury * Kształcenie wyłącznie w szkole pomaturalnej bibliotekarskiej i animatorów Kultury
516190 Pozostali astrologdy, wróżbici i pokrewni	343602 Muzyk
912903 Zmywacz graffiti	343701 Tancerz Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Kształcenie wyłącznie w ogólnokształcącej szkole baletowej lub w szkole sztuki tańca
235916 Animator czasu wolnego młodzieży (pracownik młodzieżowy)	343204 Plastyk
2422 Specjaliści do spraw administracji i rozwoju	343902 Asystent kierownika produkcji filmowej / televizyjnej Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego
242201 Animator gospodarczy do spraw przedsiębiorczości	352120 Technik realizacji dźwięku
242202 Animator gospodarczy do spraw rozwoju regionalnego	352122 Technik realizacji nagrań i nagłośnień
235911 Pedagog animacji kulturalnej	732301 Intrologator kultury
262205 Menedżer zawartości serwisów internetowych	311911 Technik cyfrowych procesów graficznych Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego
333901 Menedżer artystyczny	
343206 Rzeźbiarz w owocach i warzywach	
3435 Aktorzy cyrkowi i pokrewni	
343501 Akrobata	
343503 Klaun (clown)	
343504 Iluzjonista	

343505 Komik	311935 Technik procesów drukowania Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego
343506 Treser zwierząt cyrkowych	
343507 Żongler	311936 Technik procesów introligatorskich Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego
343590 Pozostali aktorzy cyrkowi i pokrewni	
3436 Muzycy i pokrewni	343203 Florysta Minister Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego
343601 Aktor scen muzycznych	
343690 Pozostali muzycy i pokrewni	
3437 Tancerze	
343701 Tancerz	
3439 Średni personel w zakresie działalności artystycznej i kulturalnej gdzie indziej niesklasyfikowany	
343901 Animator kultury	
343908 Menedżer klubu muzycznego	
343917 Tatuażysta	
3514 Technicy sieci internetowych	
351401 Administrator stron internetowych	
351402 Administrator systemów poczty elektronicznej	
351403 Pracownik pozycjonowania stron internetowych	
351404 Projektant stron internetowych (webmaster)	
351405 Pracownik obsługi kampanii e-mailowych	
351490 Pozostali technicy sieci internetowych	
352107 Mikser dźwięku	
352108 Mikser obrazu	
2166 Projektanci grafiki i multimediiów	
216601 Grafik komputerowy DTP	
216602 Grafik komputerowy multimediiów	
216603 Ilustrator	
216604 Projektant grafiki	
216605 Projektant grafiki stron internetowych	
216606 Specjalista do spraw animacji multimedialnej	
216690 Pozostali projektanci grafiki i multimediiów	

Z analizy przykładowych klasyfikacji zawodów wynika, że na rynku pracy istnieją jeszcze dawne zawody, na przykład astrolog, wróżbita i im pokrewne. Na uwagę zwraca fakt, iż powstały nowe profesje: zmywacz graffiti, tatuażysta, rzeźbiarz w owocach i warzywach, animator czasu wolnego, pedagog animacji kulturalnej, menedżer zawartości serwisów internetowych, menedżer artystyczny, menedżer klubu muzycznego.

Interesujące jest to, że w niektórych zawodach nie ma kształcenia w danej specjalności, na przykład zmywacz graffiti, tatuażysta.

Oznacza to, że rynek pracy jest wypadkową wielu różnych czynników. Jednym z nich jest kultura popularna. Rozporządzenie resortu pracy i polityki społecznej jest aktem prawnym dużo bardziej uwzględniającym nowe tendencje na rynku pracy związanym z szeroko pojętą popkulturą niż rozporządzenie resortu edukacji. Szczególnie rozbudowane zostały działy animatorów kultury i różnego rodzaju technik interaktywnych.

Dynamiczny rozwój popkultury spowoduje zapewne, że w ciągu najbliższych lat znaczna grupa klasyfikowanych dzisiaj zawodów ulegnie zapomnieniu. Ich miejsce zajmie inna grupa zawodów i specjalności – jest to proces nieustanny i nieuchronny. Ciągłe „wypieranie” dotychczasowych i „wchodzenie” na rynek pracy nowych zawodów jest procesem płynnym. Stąd bardzo ważna jest współpraca z pracodawcami i doradcami zawodowymi.

Zanikanie i powstawanie nowych zawodów w zglobalizowanym świecie i szybko zmieniającej się rzeczywistości spowoduje konieczność szybszego i bardziej elastycznego reagowania szkolnictwa zawodowego na zmieniający się rynek pracy.

W procesie edukacyjnym fundamentalną kwestią jest wyposażenie młodych ludzi w wiedzę, umiejętności i postawy/kompetencje, które im umożliwią funkcjonowanie na rynku pracy. W procesie tym szczególną rolę odgrywa kształtowanie koniecznych dla współczesnego rynku pracy postaw, takich jak komunikatywność, umiejętność pracy w zespołach (także międzynarodowych/międzykulturowych), kreatywność i innowacyjność. (Kust, 2014: 187)

Zakończenie

Świadomość ścisłego związku edukacji i kultury popularnej narasta powoli, ale systematycznie. (...) Próby włączania tekstów kultury popularnej do programów edukacyjnych w USA i Wielkiej Brytanii są dość powszechne w obszarze pedagogiki krytycznej – mają bardzo wyrafinowany i inspirujący charakter. Działania pedagogiczne zorientowane na interpretację tekstów artystycznych same często sytuują się na pograniczu sztuki i edukacji, odwołując się do kreatywności uczniów i nauczycieli i do teoretyzacji dalekich od ortodoksji teorii społecznych. (Melosik, Szkudlarek, 2010: 121)

Kultura popularna generuje powstawanie nowych zawodów. Należą do nich między innymi: zmywacz graffiti, tatuażysta, rzeźbiarz w owocach i warzywach, animator czasu wolnego, pedagog animacji kulturalnej, menedżer zawartości serwisów internetowych, menedżer artystyczny, menedżer klubu muzycznego, technik organizacji reklamy i technik cyfrowych procesów graficznych.

Uczniowie mogą inspirować pewne działania pedagogiczne i przyczynić się do realizacji interesujących projektów we współpracy ze środowiskiem lokalnym, pracodawcami, uczelniami. Ważnym elementem jest rozmowa w relacjach nauczyciel – uczeń. Tematem może być właśnie popkultura. Istotne jest, aby temat nie przerodził się w konflikt międzypokoleniowy, przekonań lub jeszcze inny.

Zbyszko Melosik stwierdza: „Pedagog jest więc w tym kontekście, osobą, która uczy się od młodzieży tego, co dla niej ważne i wartościowe”, a „teoria edukacyjna powinna zaangażować się w to, co popularne, tak aby stanowiło ono zawsze ważne źródło «spotkania pedagogicznego»” (Melosik, 2010: 25).

Witold Jakubowski zwraca uwagę na to, że „Kultura popularna przestaje być terenem, w którym porusza się wyłącznie młodzież, co doskonale widoczne było podczas wrocławskiego koncertu Joego Cockera, gdzie uczniowie, studenci i pokolenie czterdziestolatków spotkali się, by wspólnie uczestniczyć w muzycznym święcie. Koncert pięćdziesięcioletniego weterana amerykańskiej muzyki rockowej pokazał, że takie spotkania są możliwe przy «niewielkiej pomocy przyjaciół» i odrobinie dobrej woli” (Jakubowski, 2001: 30).

Rap uświadamia pedagogom szansę rekonceptualizacji pedagogiki. Jeśli ma ona aspiracje w sferze bycia częścią doświadczenia młodzieży, nie powinna wychodzić do młodzieży z gotowym projektem, lecz powinna wychodzić do młodzieży, aby ten projekt tworzyć. Pedagogika powinna więc dopasować się do świata młodzieży i zrezygnować z prób skrojenia świata młodzieży (co jest niczym innym, jak tworzeniem nieprzekraczalnej przepaści między światem realnym i światem pedagogicznej iluzji). Pedagog jest więc w tym kontekście, osobą, która uczy się od młodzieży tego, co dla niej ważne i wartościowe. Jest jednym z uczestników praktycznej, codziennej narracji. Tylko wówczas pedagogika ma szansę na współtworzenie tej narracji. (Melosik, 1995: 264)

Pointą rozważań niech będzie przesłanie:

Aby człowiek mógł się rozwijać i mógł stworzyć siebie według przyjętego przez siebie „projektu” – powinien mieć koncepcję własnego życia wykraczającą poza dzień bieżący i oprócz działań wyznaczanych aktualną sytuacją „dzisiaj” i wynikających z dotychczasowych doświadczeń, czyli „wczoraj” – powinien podejmować przede wszystkim działania, które sobie wyznaczył przez stany oczekiwane, przez koncepcje tego, co ma nastąpić, a więc przez szeroko pojęte „jutro”, a więc czas przyszły. (Dudzikowa, 1985: 196)

Literatura

- Chmielnicka-Plaskota A. (2010). *Metoda projektu w edukacji i arteterapii*. Warszawa.
- Cybal-Michalska A., Wierzba P. (2012). *Wprowadzenie*. [W:] A. Cybal-Michalska, P. Wierzba (red.). *Dyskursy kultury popularnej w społeczeństwie współczesnym*. Kraków.
- Dudzikowa M. (1985). *O trudnej sztuce tworzenia samego siebie*. Warszawa.
- Dudzikowa M. (1993). *Praca młodzieży nad sobą. Z teorii i praktyki*. Warszawa.
- Fiske J. (2010). *Zrozumieć kulturę popularną*. przekł. K. Sawicka. Kraków.
- Gromkowska-Melosik A. (2007). *Cyber-kobieta, czyli o wirtualnych symulacjach istnienia*. [W:] A. Gromkowska-Melosik (red.). *Kultura popularna i (re)konstrukcje tożsamości*. Poznań-Leszno.
- Gromkowska-Melosik A. (2010). *Power Girl i kontrowersje wokół (pop)kulturowej emancypacji kobiet współczesnych*. [W:] A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik (red.). *Kultura popularna: konteksty teoretyczne i społeczno-kulturowe*. Kraków.
- Guardini R. (1969). *Koniec czasów nowożytnych. Świat i osoba. Wolność, łaska, los*. Tłum. Z. Włodkowska, M. Turowicz, J. Bronowicz. Kraków.
- Jakubowski W. (2001). *Edukacja i kultura popularna*. Kraków.
- Kust I. (2014). *Szkoła w procesie przemian i funkcjonowania dla rynku pracy*. „Edukacja dla Bezpieczeństwa, Przegląd Naukowo-Metodyczny” r. VII, nr 4 (25), s. 187–196.
- Melosik Z. (1995). *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji*. Toruń-Poznań.
- Melosik Z. (2007). *Kultura popularna, walka o znaczenia i pedagogika*. [W:] A. Gromkowska-Melosik (red.). *Kultura popularna i (re)konstrukcje tożsamości*. Poznań-Leszno.
- Melosik Z. (2010). *Kultura popularna, walka o znaczenia i pedagogika*. [W:] A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik (red.). *Kultura popularna: konteksty teoretyczne i społeczno-kulturowe*. Kraków.
- Melosik Z. (2013). *Kultura popularna i tożsamość młodzieży. W niewoli władzy wolności*. Kraków.
- Melosik Z., Szkudlarek T. (2010). *Kultura, tożsamość i edukacja. Migotanie znaczeń*. Kraków
- Michalak-Dawidziuk J. (2015). *Jakość w edukacji a rynek pracy*. „Kultura – Sztuka – Edukacja”. T. I, B. Kurowska, K. Łapot-Dzierwa (red.). Kraków.
- Szczęśna E. (red.). (2002). *Słownik pojęć i tekstów kultury*. Warszawa.
- Śliwerski B. (2011). *Wychowanie jako spotkanie*. [W:] B. Śliwerski (red.). *Podstawowe prawidłowości pedagogiki. Podręcznik akademicki*. Warszawa.
- Zańko Z. (2012). *Zabijemy was słowami. Prowokacja kulturowa w przestrzeni miejskiej i w internecie*. Warszawa.
- Żabski T. (red.). (2006). *Słownik literatury popularnej*. Wrocław.
- Żmigrodzka B. (2013). *Gatunki tekstów związane z przepowiadaniem przyszłości we współczesnej kulturze popularnej*. „Polonica” t. XXXIII.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. 2012 poz. 184 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania warszawa, dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. 2014 r. poz. 1145).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. 2012 poz. 7).

Strony internetowe

http://www.magazynsztuk.pl/?page_id=5470, dostęp: 7.11.2015

<http://www.zspoligraf.pl/nauczane-zawody/technik-organizacji-reklamy>, dostęp: 7.11.2015.

<http://www.magazynsztuk.pl/?p=1730>, dostęp: 7.11.2015.

http://www.skarga.edu.pl/gim/phocadownloadpap/pedagog/zawody_przyszlosci.pdf, dostęp: 16.10.2015.

<http://www.magazynsztuk.pl/?p=1730>, dostęp: 7.11.2015.